

Gode og daarlige Landbrugsaar.

Af *J. Winkel.*

Der er noget forunderligt i, at medens man nu i de senere Aar hører udelt Tilfredshed fra alle Landbo-kredse, er det kun faa Aar siden, at Klagerne over daarlige Tider, daarlige Kaar og ringe Forudbetingelser var det almindelige over hele Linjen. Hvad er Grunden til denne i faa Aar indtraadte Forandring, er der Aarsag til at spørge om; thi hvor glædeligt, det er, at det er til den gode Side, Bevægelsen er gaaet, er det derfor ikke mindre ønskeligt at belyse Bevægelsens Aarsager.

Alt i alt er Landbrugets første økonomiske Grundbetingelse afhængig af Høstudbyttet; hertil kommer saa i vore Dage ikke saa meget hvilken Værdi Høstudbyttet har som Salgsvarer, men hvilken Værdi Høsten kan blive udbragt til, naar Udbyttet er omsat i Fedevare. Endvidere maa der i Nutiden regnes med den Indkøbspris, hvormed Landbruget betaler sit enorme Indkøb af fremmede Fodermidler.

For at belyse Høstens svingende Størrelse er her valgt de sidste 16 Aar, nemlig Tiaaret 1887—96, Fem-aaret 1897—1901 og Høsten 1902. Som »Middelhøst« er Tiaarets Gjennemsnitsudbytte benyttet. Dette Middeltal er saa nær, som man kan komme det, et sandt Udtryk for en virkelig Middelhøst for Kornhøstens Vedkommende; derimod ikke for de øvrige Høstafgrøder.

Kornarealet tilsammen er nemlig ret uforandret i en længere Aarrække, hvilket ogsaa gjælder Kartoffelarealet og Landets Engareal; Arealet hvorpaa der høstes Agerhø og endnu mere det Omraade, hvorpaa der dyrkes Rodfrugter, er derimod nu meget større end hidtil. I 1887 blev der høstet Agerhø paa 329000 Tdr. Ld., i 1902 paa 473000 Tdr. Ld.; i 1887 var Roearalet 88000 Tdr. Ld., i 1902 283000 Tdr. Ld. For disse Afgrøder er det derfor ikke gjørligt at anføre noget bestemt Middeltal, almen-gjældende for en Middelhøst; Arealudvidelsen er saa stor, at den aarlige Tilvæxt let udsletter klimatiske Indvirkninger i mindre gode Aar.

At der i Beregningen er taget Hensyn til disse Arealudvidelser, er en Selvfølge, de ere paalignede hvert enkelt Aar; om den øvrige Beregningsmaade henvises til nedenstaaende Note.

Høstens Mængdeudbytte.

I efterfølgende Tabel I vil man finde Kornets samlede Kornudbytte angivet i Kolonne 8. Det tiaarige Middeldudbytte er 38.⁴⁶ Mill. Centner. Særlig fremragende Aar er Høsten 1892 og den 10 Aar derefter faldende 1902 med henholdsvis 43.⁵⁹ og 43.⁴⁶ Mill. Centner.

Særlig daarlige Aar havde vi 1889 og kun 4 Aar derefter 1893 med 34.⁰² og 33.⁷² Mill. Centner. Forskjellen

Anmærkning. Kornhøstens Mængdeudbytte er beregnet efter Kærneudbyttet, 1 Td. Hvede er 215, Rug 205, Byg 180, Blandsæd 155, Havre 140, Boghvede 170 og Bælgsæd 225 Pund pr. Td. Disse Vægttal er de samme som vor officielle Høststatistik benytter. For de andre Afgrøder findes ingen egentlig ligeartede Omsætningstal; men Høstberetningerne angiver derimod disse Afgrøders Pengeværdi i Forhold til Kornets Værdi. Her er der da gaaet ud fra, at det maa være lige saa berettiget, at gaa den anden Vej og først benytte de samme Forholdstal, som vor officielle Statistik anvender, for at omsætte Kartoffler, Hø o. s. v. i en fælles Mængdeenhed og derefter beregne Værdien. Paa den Maade beregnet er 1 Læs Hø = 400 Pd. Korn, 1 Td. Kartoffler 45 og 1 Td. Rodfrugter i Gsn. 17 Pd. Korn pr. Td.

Danmarks Høstudbytte 1887—1902.

Tabel I.

[Angivet i Mill. Centner. Kornvægt (Kornværdi).]

	Kornafgrøder							Andre Afgrøder					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
	Hvede	Rug	Byg	Havre	Blandkorn	Boghvede	Bælg-sæd	Ialt Korn	Kar-tofler	Kløver-og Enghø	Rod-frugter	Ialt Hø og Rod-frugter	Ialt Høstudbytte
1887	2.01	8.06	10.26	11.30	3.08	0.36	0.38	37.45	1.95	7.77	3.00	12.81	50.26
88	1.79	8.49	10.38	12.58	3.12	0.35	0.39	37.10	1.52	8.67	2.99	13.18	50.28
89	2.28	9.42	8.73	9.95	2.85	0.43	0.36	34.02	2.32	8.88	3.86	15.06	49.08
90	2.06	8.83	10.99	13.23	3.50	0.27	0.43	39.31	1.42	11.28	4.28	16.98	56.29
91	2.27	10.15	10.80	12.21	3.53	0.27	0.38	39.61	1.64	10.30	4.56	16.50	56.11
92	2.22	10.58	11.59	14.45	4.08	0.18	0.39	43.59	2.15	11.31	4.86	18.35	61.94
93	2.10	10.20	8.11	9.87	2.89	0.28	0.27	33.72	2.46	6.93	4.02	14.31	48.03
94	1.77	8.64	9.97	13.59	3.98	0.25	0.27	38.47	1.88	10.88	5.94	18.70	57.47
95	1.89	9.55	10.21	14.27	4.25	0.20	0.29	40.66	2.35	12.00	6.44	20.79	61.45
96	2.01	10.43	9.96	13.66	4.22	0.17	0.24	40.69	2.47	11.99	6.79	21.25	61.94
Gsn. 1887—96	2.14	9.52	10.10	12.51	3.55	0.28	0.36	38.46	2.02	10.00	4.77	16.79	55.25
1897	1.96	9.29	8.90	12.43	4.11	0.22	0.24	37.15	2.31	12.23	8.22	22.76	59.91
98	1.75	8.18	10.04	14.56	4.78	0.12	0.25	39.68	1.91	15.58	8.05	25.54	65.22
99	2.22	9.19	9.86	12.95	4.66	0.14	0.24	39.26	2.19	11.40	9.10	22.69	61.05
1900	2.26	8.86	10.27	14.02	5.09	0.20	0.22	41.92	2.73	10.45	12.37	25.55	67.47
01	0.51	8.62	10.69	13.27	5.15	0.18	0.27	38.60	2.51	13.34	12.05	27.90	66.50
Gsn. 1897—1901	1.74	9.03	9.93	13.44	4.76	0.18	0.24	39.32	2.33	12.60	9.96	24.89	64.21
1902	2.47	9.75	11.09	14.48	5.26	0.18	0.23	43.46	3.10	13.34	11.19	27.63	71.09

mellem det største og mindste Udbytte er 25 pCt., nemlig 13 pCt. over og 12 pCt. under Middelhøst.

Det vil endvidere ses, at den første Halvdel af Ti-aaret 1887—96 gjør sig bemærket ved et Overskud af daarlige Høstaar, kun de to sidste — 1890 og 1891 — hæver sig en ringe Del over Middelhøst. Høsten 1889 var særlig slet og kun 1893 var endnu ringere. Med 1895 og derefter falder Aarene langt gunstigere; i de sidste 8 Høstaar gaar kun Høsten 1897 under Middel.

Af de enkelte Kornsorter differerer Hvedehøsten 33 pCt., naar der ses bort fra Misvæxtaaret 1901. Det største Udbytte havde vi 1902, det ringeste 1898; det første var 15 pCt. over, det sidste 18 pCt. under Middelhøst. Den største Rughøst faldt 1892, den ringeste 1898, hin var 11 pCt. over, denne 12 pCt. under Middelhøst, tilsammen en Forskjel af 23 pCt. Vaarsædens Udbytte maa man helst belyse samlet, fordi nogle Sorters Arealer gaar tilbage, medens andre Sorters — Havre og Blandsæd — gaar frem. Aarene 1892 og 1902 gav omtrent lige store Afgrøder, nemlig 30.⁶⁹ og 31.²⁴ Mill. Centner; omtrent lige slette Afgrøder faldt 1889 og 1893 med 22.³² og 21.⁴² Mill. Centner. Den største Afgang fra Middelhøst er her 16 pCt. over og 20 pCt. under Gjennemsnitsudbyttet.

Endelig bemærkes det, at Tallene for det samlede Kornudbytte kunde tyde paa, at der nu maa regnes med et noget større Tal som Middelhøst end tidligere. Middelhøsten 1887—96 var 38.⁴⁶ Mill. Centner, medens Middeludbyttet i Femaaret 1897—1901 er 39.³² Mill. Centner. Om dette maa anses for at være et gunstigt Udslag af flere i Række følgende heldige Høstaar eller det er en Følge af større Kultur og dermed mere sikre Afgrøder, maa Fremtiden afgjøre.

Vi gaar herefter over til Høstudbyttet af andre Afgrøder. Af disse Afgrøder har Kartoffelhøsten givet det mest uregelmæssige Udbytte. Forskjellen mellem største og mindste Udbytte er omtrent 50 pCt. Ogsaa for denne Afgrøde finder vi baade et mere konstant Udbytte i de senere Aar og et større Udbytte. Hvad navnlig det sidste

angaar, maa Aarsagen delvis tilskrives en Dyrkning af mere givtige Sorter i Sammenligning med tidligere; men tilmed anvendes der uden Tvivl ogsaa nu mere Arbejde og gives mere Gjødning til denne Afgroede end forhen, da Kartoffelarealet ofte var det dyrkede Areal »Askepot«.

Høudbyttet er stærkt stigende, hvilket væsentligt skyldes det voxende Høstareal. Men at Afgroeden er noget usikker, ses ret hyppigt. Sammenligner man saaledes nærliggende Aar med hinanden, hvor Arealudvidelsen altsaa ikke kan spille en meget stor Rolle, finder vi, at Høstudbyttet i 1892 var 11.³⁴ og Aaret efter kun 6.⁹³ Mill. Centner Kornværdi; her er Forskjellen 39 pCt. I Aaret 1898 var Udbyttet 15.⁵⁸ Mill. Centner, to Aar derefter, i 1900, var det 10.⁴⁵ Mill. Centner; her er Forskjellen 33 pCt.

Udbyttet af Rodfrugter er saa at sige stadigt stigende fra Aar til andet gennem hele Aarrækken; dette skyldes først og fremmest det voxende Areal, hvorpaa Rodfrugterne er dyrket. Den stedfundne Arealudvidelse forholder sig fra Aarrækkens Begyndelse til dens Slutning som 100 til 322. Arealet voxer saa meget, at det udvidsker de mindre gode Aars Indvirkning. Kun ser vi i de 3 sidste Aar en lille Nedgang i Udbyttet, i 1900 12.³⁷ Mill. Centner Kornværdi, i 1902 11.¹⁹ Mill. Centner. Arealudvidelsen er 16 pCt., hvilket sammenlagt med Udbytteformindskelsen, 9 pCt., giver en Forskjel af 25 pCt. i Foldudbytte.

»Andre Høstafgrøders« samlede Udbytte, som man vil finde i Kolonne 12, er mere end fordoblet i de sidste 16 Aar, og det er denne Tilvæxt, som Kolonne 13 — Ialt Høstudbytte — skylder sin store Forøgelse. Høstudbyttet er stegen fra 50 Mill. Centner Kornværdi, i 1889 var det endog kun 49 Mill., til 71 Mill. Centner i 1902.

Heri er ikke medregnet Kornarealets Halmudbytte og heller ikke Græsningsarealets Udbytte. Begge disse er vigtige Faktorer, som der imidlertid ikke foreligger talmæssige Værdier for i det hele taget eller i hele Aarrækken. Tallene for »Ialt Høstudbytte« er derfor ikke

helt udtømmende, men Bevægelsens Styrke bliver af den Grund dog næppe mindre, selv med disse Mangler.

Høstudbyttets Værdi.

Paa Tabel II vil man finde Høstens Værdi opgiven for hvert Aar i den her omhandlede Aarrække. Kornhøsten er beregnet efter hvert Aars Kapitelstaxt for hele Landet, hver Kornsort for sig. De andre Afgrøders Værdi er beregnet samlet i Forhold til Kornhøstens Middelværdi. Den endelige Middelværdi af hele Høsten, beregnet pr. Centner, finder man i Kolonne 6.

Kornhøstens højeste Værdi faldt i 1891, det laveste i 1894; i 1891 var den beregnede Værdi 249.⁸⁹ Mill. Kr., i 1894 kun 163.⁹² Mill. Kr. Forskjellen mellem disse Aar er ikke mindre end 86 Mill. Kr. og dog var Mængdeudbyttet noget nær ens; Forskjellen var kun 1 Mill. Centner, henholdsvis 39.⁶¹ og 38.⁴⁷ Mill. Cent. Det førstnævnte Aars Middelværdi pr. Centner var Kr. 6.³¹, det sidstes Kr. 4.²⁶. Dette Exempel illustrerer ret overbevisende det farlige i kun at maale Høstudbyttet efter dets beregnede Værdi; men hermed være ingenlunde sagt, at denne Faktor — en højere eller lavere Kornpris — er uden Betydning. Saaledes var Kornhøstens Værdi i de to lige slette Høstaar 1889 og 1893 henholdsvis 189.⁴⁵ og 171.⁰² Mill. Kr. At den højere Kornpris i 1889 har været en Fordel fremfor den lavere 4 Aar derefter, kan der næppe være Tvivl om; thi forholdsvis høje Priser kan altid bøde noget paa et ringe Mængdeudbytte.

Høstens samlede Værdi stiger fra 230 Mill. Kr. til 356 Mill., hvilket er noget mere end i Mængdeudbytte. Fra Aarrækkens Begyndelse til dens Slutning stiger Mængdeudbyttet 42, Værdien 55 pCt.

Forbruget af fremmede Fodermidler.

I Tabel II, Kolonne 4, vil man finde opgivet Værdien af det til hvert Aars Høstudbytte svarende Forbrug af

Tabel II.

Høstudbyttets Værdi samt Værdien af forbrugt Korn og Foderstoffer, indført fra Udlandet.

	Høstudbyttets Værdi			4 Over- skuds- Indførsel af Korn og Foder- stoffer	5 Ialt	Værdi pr. Centner	
	1 Korn- høsten	2 Andre Af- groder	3 Til- sammen			6 Høst- ud- bytte	7 Indf. Korn og Fdrstf.
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Kr.	Kr.
1887.	171.02	58.56	229.58	32.63	262.21	4.57	4.13
88.	181.30	64.46	245.76	40.22	285.98	4.89	4.40
89.	189.45	84.02	273.47	33.62	307.09	5.58	4.81
90.	202.15	87.26	289.41	41.90	331.40	5.14	4.53
91.	249.89	104.12	354.01	29.75	383.76	6.31	6.44
92.	218.58	91.03	310.51	30.91	341.42	5.01	4.79
93.	171.02	72.55	243.57	44.56	288.13	5.07	4.59
94.	163.02	79.66	243.58	39.37	282.95	4.26	3.79
95.	175.03	89.40	264.43	41.52	305.95	4.30	3.13
96.	191.65	100.09	291.74	58.87	350.61	4.71	3.74
1887—96	191.40	83.21	274.61	39.34	313.95	4.98	4.27
1897.	185.77	113.80	299.57	63.84	363.41	5.00	3.82
98.	199.81	128.72	328.53	71.97	400.50	5.04	4.14
99.	204.30	118.21	322.60	72.15	394.75	5.21	4.38
1900.	204.83	124.04	329.77	75.22	404.99	4.89	4.61
01.	195.89	141.73	337.62	95.59	433.21	5.08	4.87
1897-1901	198.14	125.48	323.62	75.75	399.37	5.04	4.37
1902.	217.68	138.43	356.11	—	—	5.01	5.02

fremmed Korn og Foderstoffer. *) Udførslen af egne Produkter er fradraget, og den forbrugte Mængde af formalet Korn er ikke medregnet. Heller ikke er der taget Hensyn til den hjemmeproducerede Mængde af Oliekager. Det fremmede Forbrug vilde have været ikke saa lidt større end her opgivet, saafremt ogsaa disse Faktorer var medregnet og Tilvæksten større, thi tidligst i Aarrækken havde Landet endnu Overskudsudførsel af Mel, medens vi nu har Overskudsindførsel. Ligeledes er Indførslen af Oliefrø o. l. stegen meget stærkt, i 1887 37 Mill. Pd., i 1902 71 Mill. Pd.

Værdien af forbrugt fremmed Korn og Foderstoffer stiger fra Aarrækkens Begyndelse til dens Slutning med ca. 63 Mill. Kr., nemlig fra 32.6 til 95.6 Mill. Den tilsvarende Mængdeindførsel ses af den grafiske Fremstilling Tab. III. I 1887 var Forbruget 7.4 Mill. Centner, i 1902 19.1 Mill. Centner. Indførslen voxer saaledes noget mere i Værdi end i Mængde, hvilket skyldes de senere Aars store Forbrug af Oliekager. Indførslens Middelværdi pr. Centner findes opgivet Tab. II, Kolonne 7.

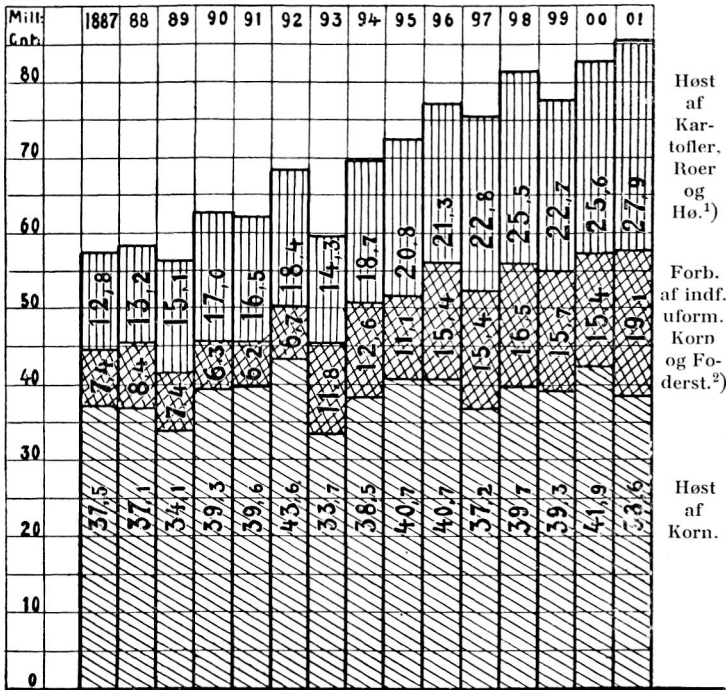
Indførslen er ikke jævnt stigende, det tiltagende Forbrug foregaar i Spring. I 1893 forbruges 6.7 Mill., i 1894 11.8 Mill. Centner; i dette Tilfælde er det sidste Aars store Forbrug en naturlig Følge af den ringe Høst 1893 i Sammenligning med det store Høstudbytte Aaret forud. I Modsætning hertil har vi et lige stort Høstudbytte af Korn i 1895 og 1896; men de tilsvarende Indførsler er 11.1 og 15.4 Mill. Centner. Her maa Grunden til Forbrugets Væxt rimeligvis søges i det indkøbte Forbrugs forholdsvise Billighed. Det synes nemlig, som det ikke saa meget er den absolute Prisbillighed, der bestemmer Indkøbets Størrelse, som det beror paa Forholdet mellem vore og Udlandets Priser. Jo større Forskjellen mellem disse Prisniveauer bliver, des mere voxer Forbruget.

*) Dette skal forstaaes saaledes, at man f. Ex. ud for Høsten 1887 finder Indførslen i 1888; nærmere har man ondt ved at komme det virkelige Forhold.

Tabel III.
 15 Aars Høstudbytte
 samt det tilsvarende årlige Forbrug af uformalet
 indført Korn og Foderstoffer.

Korn-
værdi

Angivet i Mill. Centner.

1) Omsat til Kornværdi. 2) Det udførte Korn er fradraget.

Af Tab. III ser vi endvidere, at det hele indenlandske Forbrug formindskes i større eller mindre Grad efter Høstaarene 1889, 1893, 1897 og 1899; i nogle af disse Aar var Høstudbyttet ringe, i andre ikke, men denne Bevægelse, disse Aar er Udtryk for, synes at tyde paa, at der »kan spares« under visse Forhold.

Det samlede Forbrug er stegen fra 58 Mill. til 86 Mill. Centner og Værdien fra 262 Mill. til 399 Mill. Kr. Af denne mægtige Stigning er Høstudbyttets Tilvæxt

126 Mill. Kr., nemlig fra 230 Mill. til 356 Mill. Kr. Hele denne Tilvæxt betyder nu ganske vist ikke, at Landbrugets Nettoudbytte er voxet i tilsvarende Grad; men selv om den større Høst ogsaa har krævet en Del forøgede Driftsudgifter, synes det dog, at der endda kan blive et saa rigeligt Overskud tilbage, at man alene i Høstens forøgede Værdi finder en naturlig Forklaring paa, at »Tiderne« i de senere Aar er bleven afgjort bedre.

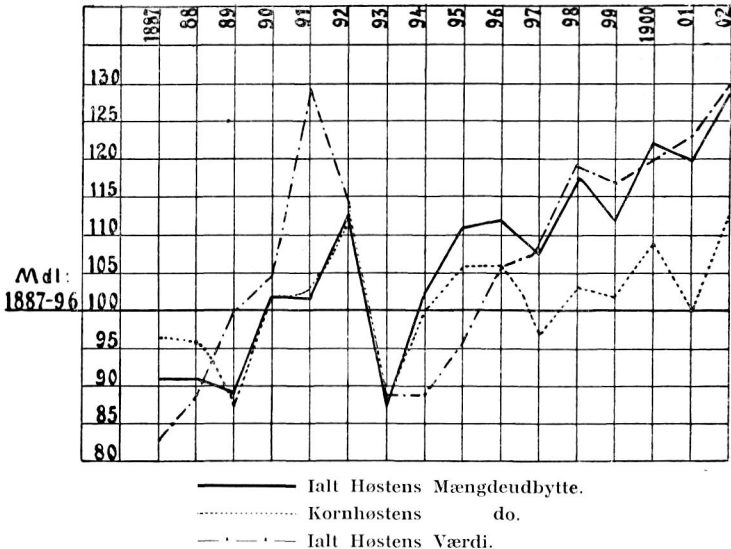
Inden vi forlader dette Afsnit, henvises ganske kort til den grafiske Fremstilling Tab. IV, som angiver Bevægelsen i Høstudbyttets Mængde og Værdi i Forhold til Middeludbyttet 1887—96.

Tabel IV.

Høstens Udbytte og Værdi

var i Aarene 1887—1902 over eller under Middelhøst,

o: Gjennemsnit af 1887—96.

Fremgangen skyldes dels en Række heldige Høstaar, dels et heldigt Resultat af forøget Arbejde, forøget Kultur.

Landbrugets Udførsel og Udførselspriser.

Spørgsmaalet »gode eller daarlige Tider« kan man ikke behandle uden at berøre endnu en Faktor og en meget væsentlig Faktor, nemlig Produktionsforøgelsen i færdige Salgsvarer. At Exporten af Fedevarer er stegen i hele denne Aarrække og tilmed stegen enormt, véd Alle. Om denne Exportstigning, som med noget Forbehold her og der og med Fradrag af Indførslen er et ret paalideligt Udtryk for Fedevareproduktionens Stigning, ogsaa staar i passende Forhold til det stærkt stegne Forbrug af Fodermidler, er et Spørgsmaal, som her lades ubesvaret. Heller ikke finder vi her Anledning til at fordybe os i alle denne Sags Detailler; kun nogle enkelte Træk om Fedevarenes Prisforandringer er der i denne Undersøgelse særlig Grund til at belyse.

Aaret 1887 er i denne Forbindelse mindre heldigt at vælge til Udgangspunkt, fordi Priserne i det Aar var ødelæggende lave. Vi foretrækker at belyse Forholdene i de 10 sidste Aar, 1892—1901, des hellere fordi denne Aarrække betegner Slutningen af den lange nedadgaaende Tid og den begyndende opadgaaende.

Overskudsudførslen af levende Dyr og Fedevarer var

1892—1896	145	Mill. Kr.
1897—1901	194	— —
1901	215	— —

Exportens Stigning skyldes dels en forøget Mængde, dels højere Priser. Det er det sidste Forhold, som her har særlig Interesse. Vor Smørudførsels Middelværdi var i 1892—96 beregnet til 90.5 Øre pr. Pd., i det næste Femaar var Middelpriisen 94.3 Øre og i 1901 98.4 Øre. De tilsvarende Tal for Flæskepriserne var henholdsvis 36.6, 44.4 og 50.3 Øre pr. Pd.

Af disse to Sorter Fedevarer udførtes i 1901 126 Mill. Pd. Smør og 141 Mill. Pd. Flæsk udover hvad der indførtes. Konjunkturstigningen er 8 Øre for Smør og $13\frac{3}{4}$ Øre for Flæsk. Dette giver alene disse to Fedevarens

Exportmængde en forøget Værdi af 29 Mill. Kr. — 10 Mill. for Smørret og 19 Mill. for Flæsket. Naar hertil kommer, at Kjødmarkedet har været tilsvarende lige saa godt og Ægmarkedet ligeledes, kan man meget godt forstaa, at dette betyder en kjendelig Fremgang i Landbrugets Kaar. Af Exportens Stigning fra 1892—96 til 1901, ialt 70 Mill. Kr., maa Halvdelen heraf, ca. 35 Mill., tilskrives Prisforhøjelsen.

Naar vi da til Slutning skal opsummere Resultatet af denne Undersøgelse, skyldes de foregaaende Aars daarlige Tider først en Række slette Høstaar, blandt hvilke Høsten 1889 og 1893 var særlig ødelæggende. Dernæst var alle Priser meget slette undtagen i 1891, hvilket Aar dog i andre Henseender ikke var et godt Aar. Høsten var meget vaad, langvarig og besværlig, ikke ulig Høsten 1903. Efter denne Række ugunstige Aar, hvis Efterdønninger maa have vedvaret ikke saa kort efter deres absolute Ophør, fulgte en Del Aar, som var langt bedre og tildels gode Høstaar; men Priserne, særligt paa Fedevarer, var vedblivende slette. Først herefter lysner det; ikke blot følge gode og meget gode Høstaar i Række; men Priserne bedres og navnlig er Prisopgangen paa Fedevarer meget betydelig. — Uden den sidste medvirkende Aarsag turde det være saare tvivlsomt, om Landbruget havde faaet det forøgede Høstudbytte, den forøgede Fedeproduktion betalt saa vidt, at der havde fundet en Tidernes Omskiften Sted fra daarlige til gode Landbrugsforhold.
